

Pohorje.

Spisal † Janez Koprivnik, šolski svetnik.

(Dalje.)

Podnebje.

Toplina kakega kraja, podnebne padavine v raznih oblikah (hlap, megla, oblaki, rosa, dež, slana, sneg, toča) in močnejši ali slabejši vladajoči vetri: ti činitelji s svojimi skupnimi vplivi in učinki na rastlinstvo in živalstvo tvorijo podnebje kakega kraja, ki je pred vsem odvisno od krajevine lege, od visokosti nad morjem, od zemeljske širine, od kake večje vode v bližini in od rastlinstva dotičnega kraja. — Izvzemši zemeljsko širino, vplivajo vsi navedeni činitelji na podnebje Pohorja. Južni in solnčni ter za vetrom ležeči kraji imajo ugodnejše podnebje kakor severni senčni in ostrim vetrom izpostavljeni; višji slabše ko nižji; na suhih krajih s pičlejším rastlinstvom se vrše toplinske izpremembe hitreje ko v krajih, kjer so vode in kjer je rastlinstvo bujnejše.

1. Podnebje po višavah.

Po višavah je podnebje Pohorja planinsko, hladno in vlažno. Ob najlepših solnčnih dneh pihljajo hladne sapice, ponoči se zrak močno shladi. Mokrote ima zrak mnogo, megle so pogosto, dežja je obilo, posebno v jeseni in pomladi, plohe povzročajo velike povodnji, ki razdirajo jezove, podirajo žage in mline in odnašajo les. Sneg zapade že koncem septembra in leži do srede majnika; nameče ga včasih po meter in poldrugi meter visoko. Ko pomladi kopni, tedaj močno narastejo potoki, takrat plavajo drva.

Ker je Pohorje večjidel višje ko sosedne gore, se zaganjajo vanje vetrovi vseh strani sveta. Najbolj silovita sta zapadni in severozapadni veter; ta podirata drevje in razkrivata hiše; še hujše

lomijo drevje vrtinci.¹ Pozimi brije tak oster krivec, da prešinja človeku mozek in kosti. Spomladi pa pripihlja topli jug na vrhe prej nego v nižave; v nižavah in po jarkih je še vse v snegu in v ledu, sneg po višjih legah pa že kopni. Pozimi sije včasih višje zgoraj toplo solnce, nizko v dolini pa je megla in mraz. Gozdi pa ozelene po višavah spomladi 14 dni do 3 tedne pozneje ko v dolini. Okoli Maribora pravijo, da bo dobro vino, če so gozdi pri sv. Bolfenku nad Pekrami 1. majnika že zeleni.

Na južnem, vzhodnem in severovzhodnem znožju zori žlahtna vinska kapljica; tukaj rastejo žlahtni kostanj, oreh, breskve, marelice, plemenita jabolka in hruške; izmed poljskih rastlin vsa žita, tudi koruza, potem fižol, buče in konoplje. V srednjih legah uspevajo manj plemenita jabolka in hruške, češplje, slive in črešnje, po njivah ozimno in jaro žito, grah, bob, krompir, zelje in lan. Pod vrhom na zavarovanih krajih in tudi po vrhu rž, krompir in zelje. V tem pasu so skoraj le gozdi. Po vrhu pa na mestih, ki so razpostavljeni vetrom, dandanes ni več gozdov; tukaj raste samo ostri volk (*Nardus stricta*), med njim pristne planinske cvetlice kakor arnika (*Arnica montana*), pomeranški hostni regrat (*Hieratium aurantiacum*), enocvetni svinjek (*Hypochoeris uniflora*), panonski svišč (*Gentiana pannonica*), čemerika (*Veratrum album*) i. dr. Izmed planinske divjačine bi bile omeniti srna, gozdni jereb, črni in divji petelin.

Naj navedem nekaj pregovorov in rekov, ki se nanašajo na vreme in podnebje: Ako so božične noči svetle, so prihodnje leto parne polne; če so temne, so parne prazne. Če prosinca zelo lisica laja, huda zima še potem nastaja. Kamor na Svečnico solnce posije, tja veter še tisto zimo snega nanosi. Če na Svečnico prej kane od strehe ko od sveče, je leto mokrotno; če pa prej od sveče ko od strehe, je leto suho. Ko je sv. Petra stol (22. svečana), se medved v brlogu obrne; če je lepo, gre na solnce, če je pa grdo, zopet trdno zaspi. Pust na gorici, velika noč na peči. Matija led razbija; če ga ni, ga pa naredi. Če je na dan štiridesetih mučenikov

¹ Posestniku Andreju Koprivniku, po domače Blažiču v Gorenjah pri Sv. Jungerti, je poleti l. 1856. zapadni veter podrl in polomil vse slemenje (strešnik, strešni stol s streho vred na novopostavljeni hiši). (Gorenje so bile na kvaterno sredo v adventu l. 1849. popolnoma pogorele.) L. 1858. pomladi je veter od tiste strani hišo do golega razkril. Ko se je v jeseni l. 1860. bližala stavba po tolikih nesrečah dovršiti, je vzdihnil težkoizkušeni mož: »Trikrat sem hišo pokrili, prej ko sem se enkrat v njej zagrel«. (Ta hiša je bila rojstna hiša našega pisatelja. *Op. ured.*)

(10. sušča) mrzlo, še 40 dni zmrzuje. Kolikor dni pred Gregorjevim (12. sušča) kos poje, toliko dni je po Gregorjevem tiho. Če sušča grmi, bo dobro leto. Če sušec z glavo ne maje, rad z repom vije. Sveti Juri (24. aprila) zakuri. Pomladi raste trava, če jo s kijem pobijaš; na jesen pa ne, če bi jo s kleščami vlekel iz zemlje. Sveti Vid (15. junija) je črešenj sit.

* * *

Natančneje ko gorsko, je znano podnebje z nižav okoli Pohorja, namreč z Dravske doline nad Mariborom, z nižav pri Poljskavi, Slov. Bistrici, Konjicah in Zrečah, z Dravske doline nad Falo, z Meslinjske doline pri Spodnjem Dravogradu in Slovenjem Gradcu z nižav med Doličem in Vitanjo.

2. Dravska dolina nad Mariborom.²

Na podlagi večletnega opazovanja so dognali, da je podnebje Dravske doline pri Mariboru in nad Mariborom zdravo. Zrak je v obče suh, glavni vetri so severozahodni, južnozahodni in južni. Južnozahodni in južni veter prineseta navadno dež, severozahodni burjo in točo. Prvi sneg pade koncem oktobra ali v začetku novembra, pa zopet skopni in potem nastopi največkrat lep čas. Zadnji sneg je sušča ali aprila. Povprek pride na leto 266 solnčnih, oziroma oblačnih dni brez dežja, 64 dni je deževnih, 14 deževnih z nevihto, včasih s točo, 21 dni pa gre sneg. Toča je najrajše v drugi polovici junija in meseca julija, pa tudi meseca septembra še včasih pobije. Rose je obilo, v prvi polovici majnika je pogosto mraz s slano (svetniki ledenci!) in celo meseca junija in v zgodnji jeseni večkrat pozebe. Pomlad se začne meseca sušča, a vreme je nestanovitno; pomlad preide naglo v poletje. Poletno vročino (do 29.6° R v senci) zmanjšavajo viharne deži; najstanovitnejše vreme je v pozni jeseni do decembra ali celo do Božiča; zima, s poprečno toplino $+0.7^{\circ}$ R, traja navadno od decembra do sušča in ni huda. Srednja letna toplina je $+9^{\circ}$ R, poprečni zračni tlak 736.26 mm. Vinska trta cveti sredi meseca junija, rž v drugi polovici majnika; v tem času dozore jagode, 14 dni do 3 tedne pozneje črešnje; žetev se začne v drugi polovici junija, trgateg v začetku in sredi oktobra.

² Nastopne podatke sem posnel po spisu prof. Fr. Horáka »Das Bachergebirge« v šolskem poročilu c. kr. gimnazije v Mariboru, letnik 1882.

3. Nižave in znožja pri Poljskavi, Slov. Bistrici, Konjicah in Zrečah.

Nižave in znožja v zaznamovani črti Poljskava-Zreče, t. j. na jugovzhodu in jugu, imajo vsled močvirij pri Pragerskem, ob srednji Ložnici ter med Oplotnico in Dravinjo vlažno, mehko podnebje; megle rade legajo na ravnine, zlasti ponoči in po jutrih, dežja v celem Pohorskem okrožju nikjer ni toliko kakor tukaj. Na leto pride na te kraje poprek 121 deževnih dni, 31 dni gre sneg, 212 dni pa sije solnce, oziroma je oblačno, toda vedro. Vladajoča vetra sta severozapadni in jugozahodni; jugozahodni in južni veter rada prineseta dež, včasih ga prineseta tudi južnovzhodni (»zdolec«) in vzhodni. Rose ni mnogo, slana je redka. Viharji so pogosto, prvi že večkrat meseca sušca; toča vobče malokdaj pobije, ker se oblaki izpraznijo ali že više na Pohorju, ali pa pozneje (kar je češče) na Ptujskem Polju, v Halozah ali nad Konjiško Goro. (V potezi Črešnjevce — Dramlje je skoraj vsako leto po večkrat toča.) Poprečna letna toplota je nekoliko nižja kakor v Dravski dolini pri Mariboru; pomlad je nestanovitna, poletje je vroče, jesen je prijetna, zima mehka. Letni časi se ujemajo z letnimi časi na Dravskem Polju pri Mariboru.

4. Dravska dolina od Fale do Spodnjega Dravograda, Meslinjska dolina, južne nižave do Vitanje.

Kraji v črti Fala — Spodnji Dravograd — Slov. Gradec — Sv. Lenart — Vitanja — Ljubnica so obdani od primeroma visokih gor; vsled tega je tod podnebje mrzlo in ostro, toda zdravo. Na leto pride poprek 234 lepih dni brez dežja, 102 dni gre dež, 29 dni sneg; podnebnih padavin pa je tukaj nekoliko manj ko na južnovzhodnem vznožju. Po Dravski in Meslinjski dolini leži v jesenskem času po jutrih gosta megla, ki se pa med 9 in 10 ali 11 uro vzdigne in razkadi. Megla varuje setve slane, ki je tukaj zelo redka prikazen. Toča je še redkejša kakor pri Konjicah; viharji gredo, ko so oblaki izcedili iz sebe nekaj dežja, včasih pomešanega z redko točo, dalje, ne da bi napravili kaj škode. Dežja z burjami je pa dosti; takšni dežji pridejo že meseca sušca in aprila. Najmočnejši vetri so severni, severozahodni in jugovzhodni, v Dravski dolini tudi zahodni. Rose je spomladi in po leti obilo. Leta 1876. je bila poprečna letna toplota $+5.8^{\circ}$ R; pomladna je bila $+6.11^{\circ}$ R, poletna $+13.7^{\circ}$ R, jesenska 5.4° R, zimska pa -2.4° R. Največja vročina je navadno v prvi polovici meseca avgusta ($+26^{\circ}$ R in še čez), najhujši mraz v

začetku ali sredi svečana (do -19° R). Pomlad nastopi koncem aprila ali v začetku majnika; pa zrak je hladen in vreme nestanovitno. Meseca junija preide pomlad v dokaj vroče poletje; najstanovitnejše vreme je v jeseni meseca septembra in oktobra. Zima se začne o Vseh Svetnikih (1. novembra) in traja čestokrat do konca aprila; snega je obilo, zrak je oster in mrzel. Povprečna zimska toplina se premika med -4° in -5° R.

5. Izvanredni pojavi v podnebjju.

Hiltl poroča v svoji, tukaj že večkrat imenovani knjigi »Das Bachergebirge« na str. 75. in 76. to-le o nenavadnih vremenskih pojavih:

V letih 1303—1307. so napravili na Pohorju siloviti vrtinci neizmerno veliko škode; l. 1315. se je večkrat oblak utrgal; l. 1316. so bile strašne povodnji; l. 1333. je nastopil pomladi takšen mraz, da je več živine in tudi nekaj ljudi zmrznilo; l. 1342. je do srede majnika šel sneg, poleti so bile povodnji in vrtinci; 1347. ni dozorelo ne sadje ne grozdje, ker je bilo poletje premrzlo; v l. 1385., 1560., 1764., 1765., 1766., 1781. so bile izredno slabe letine; l. 1740. je še meseca majnika ležal sneg in led je pokrival vode, od 9. oktobra do pomladi se zemlja ni otalila, tega leta ni bilo trgatve; l. 1791. je bil pomladi mraz, da so še 7. majnika po hišah kurili; l. 1802. dne 16. junija je pri Mariboru in Rušah toča vse pobila; l. 1803. dne 15. julija je Drava narasla, kakor še nikdar poprej, kar so ljudje pomnili; l. 1845. je pri Mariboru toča trikrat zaporedoma potolkla. — Iz sedanje dobe bi bilo omeniti, da se je l. 1900. dne 26. junija nad Vitanjo utrgal oblak, ki je povzročil plazove, zemeljske posade in strašne povodnji. Hudinja in Jesenica sta silovito narasli, razdirali sta jezove, podirali moste, mline in žage, odnašali les in podsipavali njive in travnike. Tudi dva človeka sta utonila, star mož in stara žena.

(Dalje prih.)

Iz Zillertalskih Alp.

Spisal Janko Mlakar.

(Dalje.)

6. Trd sladkor.

Leta 1876. sta prilezla po slabi kozji stezi dva Berolinca v Zemmgrund na Schwarzensteinsko planino (2050 m). Krasni razgled ju je tako navdušil, da sta se še isto leto zavzela v svoji sekciji za zgradbo »Berolinske koč«. Začetek je bil majhen, a danes je ta »koča« — to ime nosi še vedno — največja in najlepša planinska stavba v Vzhodnih Alpah.

Izprva se ti zdi, da je to cela vas; toliko je različnih poslopij. Ko pa stopiš v kočo, skoraj pozabiš, da si na koncu sveta, od koder ti je mogoče naprej samo čez ledenike. Ako imaš denar — par kronic zadostuje — ti je vsa udobnost na razpolago: topla mala obednica, elegantna restavracija, slavnostna dvorana, verande s krasnim razgledom, — samo če ni megleno —, vestibul, sila umetno zgrajene kleti, ledena votlina, električna razsvetljava, pošta dvakrat na dan, brzojavna in telefonska zveza s celim svetom, da, celo s tisto trdosrčno oskrbnico gori v Furtschlagelskem domu, ki ni hotela filozofu posoditi pečata; nadalje lepe spalnice z različnim številom snažnih postelj, no, in ako imaš kaj denarja odveč, naložiš ga lahko takoj v poštni hranilnici. Tudi družbe ti ni treba pogrešati; kajti gostov je vedno toliko, kakor v dobri gostilni na najživahnejšem kraju kakega večjega mesta. Ako si pa samotarec, idi kakih pet minut daleč od koč, in nihče te ne bo motil.

V Dominikovi koči so naju strašili, da ne dobiva prostora v »Berolinu«, a to pot so se le zmotili. Na pošti sem dobil za štiri krome pravico do lepe sobe z eno posteljo brez filozofov, ki glasno spe, in brez mucov, ki salame jedo. Gospodična je bila celo tako prijazna, da je Lojzu odkazala takoj prvo številko poleg mene. Ker sem vedel, da pridem v odlično družbo, ki hodi po gorah v raševini, k obedu pa seda v »smokingu«, vrgel sem se tudi jaz v »parado.« Zamenjal sem okovanke s plezalkami in vtaknil v žep — svežo ruto. Lojze je bil pa celo tako nečimeren, da se je — obril.

Obednice so bile vse napolnjene. Ker pa je Lojze prijazen in jaz krotak, sva dobila kmalu prav dober prostorček pri peči. Tudi želodčne potrebščine niso bile napačne. Po obedu je šel Lojze v svojo sobo — kakor se je izrazil — premišljevati, jaz sem pa na pošti zamenjal 60 h za drobno knjižico »Die Berliner Hütten im Zillertal« in stopil na verando. Razgled z nje je prekrasen.

Od krnjavega Feldkopfa noter do mrkega Greinerja ti bega pogled čez vrsto silnih gorskih velikanov, stoječih ob robu mogočnih ledišč. Tu — na jugozahodu — se dviguje Feldkopf, v prejšnjih časih po zillertalsko Matterhorn imenovan, takoj poleg njega Rosskarspitze in Mali Mörchner, ki je zvezan s svojim »Velikim« bratom z neizrekljivo raztrganim grebenom: to je glasovita divja Mörchenska rez. Proti jugu se blišče v snežni belini Hornspitze, tu se dviguje proti modremu nebu oholi Thurnerkamp, podoben ogromnemu stolpu z velikanskimi ledenimi stenami; on zaključuje Hornski ledenik, čigar ledišča se vzpenjajo visoko po njegovem pobočju; takoj zraven

pa stoji Rossruckspitze, ki loči krasni Hornski in Waseški ledenik. Bleščeč leden hrbet se viša k velikanski gromadi Mösela, ki so ga dolgo časa imeli za najvišji vrh Zillertalskih Alp, dokler se ni moral umakniti 37 m višjemu Hochfeilerju. Od Mösela se vleče oster, z mnogimi stolpi okrašen, žagi podoben greben proti severozahodu naprej, dokler ne najde v Velikem Greinerju svojega viška. In če se ozremo nazaj proti severu, vidimo zelene vesine Hennsteigenske in Ochsnerske brdine, ki segajo visoko gori proti kroni podobnemu obvršju Rotkopfa; na onstran. Zemmske doline nas pa pozdravljajo snežni vrhovi Tuških gora.

In pred našimi nogami?

Tu se razprostirajo v neposredni bližini ledišča Hornska in Waseška, s svojimi velikanskimi počmi in razzebami, neizmeren, v led in sneg vkovan svet. Gledam in gledam, a ne morem se ločiti od te krasne in veličastne slike, in ves navdušen zapojem:

»Zillertal, du bist mei' Freud! —¹

Toda kaj bi kvasil, ko vse skupaj ni bilo res! Kajti tak razgled, kakor sem ga popisal, imaš samo v lepem vremenu. Jaz sem pa stal v mrazu pred kočo, tiščal roke v žepih ter prestopal z noge na nogo, da mi niso podplati primrzni. Vrh tega je bila tako gosta megla, da me je skoraj zbolelo, če sem vanjo z nogo zadel. Zato pa tudi tiste zillertalske himne nisem zapel, marveč raje odšel v sobo — »premišljevat«. To važno opravilo sem samo zvečer v toliko prekinil, da sem uredil svoje notranje zadeve; takoj nato sem pa započeto delo skrbno nadaljeval.

Spalo se je prav izvrstno. Imajo že te postelje v Berolinski koči neko posebno privlačno silo, kajti prav težko sva se ločila od njih. Obednica je bila popolnoma prazna, dasi je bila ura že pet. Mislila sva, da še vse spi. Pozneje pa, tam pod Svinjskim rilcem (Saurüssel), sva hitro spoznala svojo zmoto. Med tem ko sva midva srebrala čaj in se čudila, da sva tako zgodnja, so bili drugi Schwarzensteinski romarji večinoma že na potu.

Takoj za kočo se zavije po planini navzgor lepa »Promenadna pot« proti poldrugo uro oddaljenemu Črnemu jezeru (Schwarzsee, 2469 m), ki je »berolincem« jako priljubljen izlet. Po tej poti kreneva tudi midva. Lojze je bil izredno dobre volje — uspeh dolgega premišljevanja — in je napovedoval najlepše vreme. To pot je pa dobro zadel.

¹ Po »Die Berlinerhütten im Zillertal.«

Že na vse zgodaj ni bilo napačno; zakaj videla sva jako lepo krasni venec gora, ki ga nama je prejšnji dan megla skrivala. Ko pa prideva nekoliko višje, zagledava tudi Schwarzenstein (3370 *m*) z njegovim velikanskim ledenikom. Visoko viseči oblaki so se začeli trgati in na severu je že pogledavalo jasno nebo čez temne grebene.

Kmalu prestopi pot s planine na vesine Ochsnerja (3106 *m*) in se vije v dolgih, jako zmerno napetih ovinkih proti jezeru, ki leži v podnožju Rotkopfa. Midva se je še toliko časa drživa, dokler naju napisna tabla ne opomni, da je treba kreniti na desno proti Svinjskemu rilcu (2732 *m*). Daleč pred seboj sva videla cele karavane hribolazcev, ki so bili vsi namenjeni na Schwarzenstein. Hodila sva čisto zložno, ker se nama ni nikamor mudilo, in sva uživala krasen razgled na zelene planine in bleščeče ledenike, ki so se že kopali v solčnih žarkih. Preden sva prišla po jako strmem ovinku na Svinjski rilec, je bilo že popolnoma jasno in sever je podil še zadnje megle čez široko ledeno sedlo med Möselom in Thurnerkampom. Krasno jutro je obetalo lep, topel dan.

Jahalna pot na Svinjski rilec je lepa in dobro zaznamenovana. »Berolinci« si ga privoščijo navadno po zajutrkju. Krasni razgled jim obilo poplača mali trud, ki ga zahteva ta poldrugo uro dolga pot. Naravnost slikovito je nasprotje med zeleno planino, z igrači podobno Berolinsko kočjo v naročju, in med širnim ledenim morjem, ki ga oklepajo temni vrhovi. Naju je zanimal zlasti Olperer, čigar Schneegupf in strmi greben sta se jasno črtala na temnomodrem ozadju. Tudi Hochfeiler se nama je pokazal precej lepše kakor takrat, ko sva ga obiskala.

Takoj za Svinjskim rilcem stopiva na Mörchnerkar, ki ga danes pokriva za črevelj debel nov sneg. Tu se neha markacija, menda samo zato, ker še niso iznašli take barve, ki bi se na snegu dobro držala. Po snežišču sva hodila prav imenitno, ker so turisti pred nama izhodili prav lepo gaz. Zato sva jim bila vedno bližje, dasi sva vselej malo obstala, kadar se je prikazal kak novi vrh.

Na koncu snežišča se pot cepi. Ako zaviješ na levo navzgor, prideš po silni strmotini med velikanskimi razzebami na oster greben Vel. Mörchnerja (3287 *m*) in po njem na vrh. Ker sva bila pa namenjena čez Schwarzenstein v Taufers, sva krenila proti vzhodu na Schwarzensteinkees. Tisti dan ni dobil Mörchner nobenega obiskovalca, ampak vse je hitelo na Schwarzenstein, kakor bi bil gori kak shod.

Planja

Razór

Pogled s Kriških Podov na Razór.

Fotogr. Jos. Kunaver.

Tudi ledenik je bil globoko zasnežen; kajti poznala se je samo nova gaz, od stare »ceste« pa ni bilo ne duha ne sluha. Zato je prva partija, ki je hodila po celem, vedno pogosteje počivala, ostale so jo pa posnemale. Tudi midva ustaviva med potjo rada svoj avtomobil in pogledava okrog; toda vsakih pet korakov postajati, to ni po najinem okusu. Zato sva imela kmalu za seboj vseh dvajset hribolazic in hribolazcev z njihovimi vodniki vred.

Izprva je bilo gazenje precej pusto; ko pa prideva na sedlo med Flojtenskem in Schwarzensteinskim ledenikom, je bil tuintam sneg že tako trd, da je dobro držal. Zato je pa toliko neprijetnejše bril sever; nosil je drobno sipo bliskovito z enega kraja ledišča na drugega, da je bilo kar lepo videti. Nekoliko časa sva hodila skoraj po ravnem in sva iskala povsod trdnih tal, ker je sneg le mestoma držal. Seveda nisva mogla preprečiti, da bi se včasih ne bila ravno tam udrla črez koleno, kjer sva mislila dobiti trden stop. Kaj takega se sicer neprijetno občuti, a smešno vidi. Popolnoma zanesljiva tla sva dobila pod noge šele, ko prideva s sedla na greben, od koder je samo še streljaj do vrha. Kajti vihar je bil tu tak, da je sploh vse odpihal; odnesel je tudi — moj klobuk.

(Konec prih.)

Mangrtska skupina.

Spisal dr. H. Tuma (1911).

(Dalje.)

III.

Dolina Planica se odpira v Savsko podolje (Talzug) sredi med Ratečami in Kranjsko Goro; bližje je od Rateške postaje. Planiška kotanja (Schlusstal, Circustal) spada med najlepše Julijskih Alp. Veličastna je stena »Šito«, z Jalovcem v ozadju. Do planinskega stanu, 1108 m, pelje vozna pot, od stanu naprej do konca doline ovčja steza. Pot iz Kránjske Gore in iz Rateč je zaznamovana. V kotu iz Planice pelje na levo pod Slemenom v Pišenco, na desno v Veliki Kot in Koritnico, naravnost pod Jalovcem skozi ozebnik¹ (couloir) v Jezerce nad Trento. Podanek (Talsohle)

¹ Ratečanom rabi za snežni couloir izraz »ozebnik«. Ozebnik je torej kraj, kjer vsled ožine in vedne sence navadno sneg nikdar ne izgine. Vrhovi, katerih je več tega imena, so prejeli svoje ime le od plazov pod njimi; le-ti so pravi ozebniki.

prednje Planice je danes skoraj ves pod prodom, le zadnja kotanja okoli sirarnice je še zelena. Od levega brega pod Poniciami, kakor od desnega pod Ciprnikom, so hudourniki nanесли polno grušč in peska, da vsa dolina beleje. Pod Ponico je še nekaj gozda, dočim je celo desno pobočje, golo in razrito po vodnih grapah, pičlo poraslo z grmovjem. —

Dne 6. avgusta sva odrinila s Tofom od hotela Mangrt ob 2. uri 45 minut popoldan po stezi ob železniški progi in potem ob prvem prelazu čez tir in naprej ob njem pod gozdnatim Srednjim Brdom do vozne poti v Planico ob 900 *m*. Prvi veliki prod prihaja od levega brega iz kota Male in Velike Ponice. V zemljevidu je vpisan kot Weisser Graben, dočim Ratečani poznajo le »Voda v Gruntu«. V Planici se ta voda izgubi v prod in se imenuje tod »Pri Kamnu v Podrtju«. Višje gori sta v stopnjah Spodnji Grunt in Gornji Grunt, ki imata močne studence. Weisser Graben je bržkone po pomoti prenesen od imena Bajsov Graben; tako se imenuje suha grapa, ki izpod Male Ponice teče v poluelipsi proti gornjemu Mangrtskemu jezeru. Prehod iz Planice v Mangrsko dolino gre skozi Grunt do škrbine 1840 *m*, imenovane Vratice, med Malo in Veliko Ponico, doli po gozdu v Povoji. Izpod Velike Ponice strmo doli proti Planici gre Mokri Potok, v zgornjem delu po zagatah (kamin) v spodnjem delu po prodasti grapi.¹ Iz Grunta pelje na levo steza pod Ponico čez Ovčjo Stran in proti severu naprej k sirarnici v zadnji Planici. Visoko gori pod Ponico sta dve lepi zelenici, pristopnim le kozam, Gorenja in Spodnja Siljica. Nižje doli pašnik Siljevec.

Vzhodna panoga, ki se od Mójstrovke odcepi proti severu in odpade proti Kranjski Gori v Vitrancu, 1631 *m*, deli Planico od Male Pišence. Od vhoda na levo slede vrhovi Ciprnik (1746 *m*), Suhi Vrh (1645 *m*), Sračnik, v zemljevidu napačno imenovan Zračnik, Sleme (1911 *m*) in Solatnica (1782 *m*), ki se že naslanja na Mójstrovko. Južno vrhno pobočje Slemen se imenuje Bavh, na katerem so lokve, t. j. talna pitna voda. Mójstrovka ima ime od pašnika na Trentski strani, ki je bil last Kranjskogorskih mójstrov. Ratečani tega imena ne poznajo, marveč imenujejo vso orjaško pečino (Felswand) od Mójstrovke pa do Jalovskega ozebnika: Šito. To ime rabijo tudi Trentarji za obronek od Mójstrovke doli proti sedlu v Vršiču. Tudi imena Travniki za vrh 2379 *m* Ratečani ne poznajo. Celó Šito

¹ Planica - Alpe (1595 *m*) pod Visoko Ponico je napačno vpisano. Imenuje se prav: Ovčja Stran. Pasejo ondu še drobnico, stanovi pa so že davno porušeni.

je neprehodno. Od malega Slemenca (1591 *m*) gori, sem preplezal severno steno Mojstrovke leta 1886 sam brez vodnika in oprave. Zašel sem bil iz Planice preveč na desno in previsoko gori v steno, da nisem mogel več nazaj, ter sem siloma priplezal na Mojstrovko. Zadnja leta so steno na Mojstrovko preplezali tudi nemški turisti, nisem pa mogel zaslediti opisa te ture. Vsa ostala stena je skoraj navpična in ne kaže nikakih špranj ali žlebov, da bi jo vsaj dozdevno bilo mogoče preplezati. Pod Šitom so postavljene zelenkaste rušaste glave¹: pod Mojstrovko Solatnica (Izg. Sovatnica, 1782 *m*), Malo Sleme (1591 *m*), Glava na Lopi (1741 *m*), Veliki in Mali Privat, oba stolasta, t. j. mizi podobna. Ime bo pač izprijeno od prihod (privod?), ker se po obojih pase. Zadnja zelena glava se imenuje Na Kumljih (humih). Konec pašnikov v Planici se imenuje v Ravšu (t. j. Gorenjsko ime za rododendron), ki preide v prodasti Mali Kot, iz tega v Ozebnik. Slemenova panoga je povsodi prehodna ter gresta zaznamovani poti pod Solatnico na sedlo Vršič in čez Grlo v Malo Pišenco. Grlo (1502 *m*) imenujejo Ratačani tudi Ror. Od tega je sprejel vojaški zemljevid spačenko Rohra.

Med Malim Slenom in Glavo je močan izvirek Črna Voda, ki se izgubi v produ zadnje Planice tako kakor tudi izvir Dolinske Save v boku Zadnje Ponice, nad sirarnico. Ta izvir se imenuje Nadiža.¹ Pastirji domnevajo, da prihaja iz gorskega jezera. Izvirek je ledeno mrzel ter se nabira v majhni kotanjci, iz katere skoči v vodopadu več metrov doli in v penečih šumečih skokičih do doline, kjer se skoro izgubi v produ. Prodovo strugo je zasledovati po celi dragi (Talweg) Planice. Voda prihaja v Kórenskih Jezerih stalno na dan. Vznožje Ponice odpada strmo v Planico. Od izvira Nadiže naprej se vleže zelena polica, po kateri pelje steza od sirarnice do Velikega Kota. Prve police, porasle precej gosto z ruševjem, se imenujejo V Škednjih. Nad njimi je veliki Strugov Prod pod Zadnjo Ponico. Pod Strmim Strugom je polica Zadnji Prag in V Bršljicah. Pod velikimi sesutinami Kotovih Špic so Vršiči, odkoder se preide v Veliki Kot. —

¹ Ime Nadiža najdemo za pritok Tera v gorenji Slovenski Italiji in za iztok v morju pri Gradežu, furlansko imenovan Natisa. Ime je očitno slovensko; razlagam ga od glagola digati, t. j. gnati na dan (prim. dežen, rastlina, ki bujno poganja listje in se zato imenuje drugod tudi bršč, heracleum; digavček = primula veris, po kateri se živina poja; degati se = pojati se.) Ker nahajamo polatinjeni Natisone že pri Rimljanih, dajalo bi nam to ime, ako je razlaga resnična, sled za slovenske prastanovnike v Julijskih Alpah in po sedanji Furlaniji.

V sirarnico sva stopila s Tofom ob 4. uri 20 minut. Potù iz hotela Mangrta do sirarnice je torej poldruga ura.

Na zložni trati pod sirarnico je bila zgradila Kranjegorska podružnica S. P. D. kočó, ki je prepotrebna in bi gotovo privabila marsikatera izletnika in turista v Planico. No, postavljena je bila prav pod strmim bregom zadnje Ponice in v taki legi, da jo je moral vzeti prvi plaz. Opravnik sirarnice v Planici mi je večkrat tožil, da je že naprej svaril, naj se kočó ne gradi na tako razpostavljenem mestu; da pa so bili gospodje, ki so stvar vodili, tako zavzeti za lepoto lege s pogledom na penečo se Nadižo, da se niso dali pregovoriti. Dejanski, vzal jo je plaz še tisto zimo, pred katero je bila postavljena.

Sirarnica v Planici je jako zanemarjena in slabo oskrbovana. Ne dobi se drugega nego skute in mleka, pa še to le ob molži zjutraj in zvečer. Čez dan ni dobiti prav ničesar. Le izborne vode daje bližnja Nadiža. Tudi prenočevanje je slabo. Tof si je nasekal smrekovih vej, jih nastlal na kup drv ter si tako napravil ležišče. Jaz pa sem se (radi mrčesa) polastil stare svoje postelje, kakor sem bil prenočil že večkrat v Planici, t. j. dolge ozke klopi.

Sirarno oskrbuje že nekaj desetletij sedaj nad 70 let star opravnik, nekdanji kirasir. Ne ve veliko povedati, rad pa ponavlja svoje pravljice o vojski leta 1866. na Češkem. Za večerjo sva si s Tofom segrela guljaš v konzervah, od kirasirja pa sva dobila polente. Legla sva zgodaj spat. Zavil sem se v svoj plašč, del nahrbtnik pod glavo in legel na klop, ki je ravno toliko široka, da se človek ohrani v ravnotežju. Komaj zadremleš, te zbudi omahljivo ležišče. Še tako utrjenemu turistu postane pretrdo in tako se prebije noč s prelaganjem od ene plati na drugo in vznak. Težko čakaš prve zore. Zato sva tudi s Tofom ob prvem svitu zakurila, si skuhala kavo ter počakala še vodnika Kurija, ki je imel priti naravnost iz Rateč. Ob 4. uri 40 minut smo odrinili v treh po stezi proti Jalovcu ter kmalu zavili na levo po slabo nadelani in še slabše zaznamovani poti S. P. D. na Ponico. Po prvih plateh se gre po planem, višje gori pa je rušje zaraslo vso pot, tako da so znamenja vsa zakrita, in veje ovirajo hojo.

Vrh Škednjev pod Zadnjo Ponico so pred 30 leti Rabeljski rudokopi sledili kalamino (Galmei). Imeli so tam uto, ki jo je pozneje odnesel plaz. V gorenjem delu Škednjev raste precej od snežnih plazov v ritinah zakriviljenih macesnov, ki so jih svojčas Ratečani razsekavali v škodlje, t. j. deščice za pokrivanje streh. Odkar ni ute, drvarjev in koz, se je pot zarasla in prihaja gori le malokdo.

Vrh Škednjev smo prišli v eni uri. Velika krnica pod Zeleno Ponico in nad Škednji se imenuje Jama. Hodi se po slemenu nad Škednji in Jamo proti severu in preleze se prva strmal v žlebu ob precej visoki pečini. Pod njo se je vodnikom zahotelo po jedi in počivali smo od 6. ure 30 minut do 7. ure 15 minut. Nad tem žlebom gre pot ves čas po drnu in drničih prekoma okoli Srednje Ponice. Tudi teme je borno drnasto. Po grebenu proti Veliki Ponici doli je nekoliko težka hoja in treba je plezati. Zato vodniki navadno obidejo šijo na levo, tako da pridejo naravnost v Škrbino med Srednjo in Veliko Ponico.

Stopili smo tje ob 8. uri 30. minut. Od škrbine gori je ozek raz (Kante), ki prihko (jäh) odpada na levo in desno. Zato rabijo nekateri turisti vrv in plezalke. Za dobrega turista ni treba ne enega ne drugega ter je skoraj boljše hoditi v okovankah.

Z vrha Velike Ponice (2272 *m*) je krasen razgled na Koroško in Gorenjsko, posebno lep je bližnji pogled na Mangrtska jezera in na Rateško planotico s postajo in hotelom. Tik pod Veliko Ponico doli je škrbina Vratca in pred njo v polukrogu, zavito proti severu, krnasti vrhovi Male Ponice (1901 *m*) in Šenbarta (bo pač ime nemških gozdarjev!), ki na desno preidejo v Vršiče (1614 *m*) in v gozdnati hrbet, ki se poroni proti Ratečam, Mesnovec (1512 *m*). Na levo tik pod Veliko Ponico na Mangrtsko stran so raztrgani Kucerji. — Na Veliko Ponico je ravno opisani pristop najlažji. Težka plezalna tura je vzhodno s Planice gori skozi Mokri Potok. Pristop pa je mogoč od severne in severnozahodne strani na več krajih po razritih žlebovih, zagatah in krnastih rebrih. Tako je svoj pristop zabeležil na vizitki znani Tržaški turist Dr. Kugy = »direkt von Weissenfels,« precej neturistično.

Sestopili smo ob 9. uri do 9. ure 20 minut v škrbino nazaj. Tu smo zajutrkovali, po moji stari navadi pain, kruh in sardele. Odrinili smo ob 10. uri. Kakor vzhodni bok Srednje Ponice, tako je tudi zahodni proti Mangrtski dolini poličast, le strmejši. Izpod škrbine se zavije poševno doli, naokoli pod Srednjo Ponico, po zelenih Policah, ki se raztezajo po celem srednjem pobočju Srednje in Zadnje Ponice. Iz Mangrtske doline lepo vidno, je ravno sredi med Zadnjo in Srednjo Ponico vrh Polic Kancelj s temnozelenim ruševjem. Pot gre precej nizko pod Kancijem v smeri macesnov pod Zadnjo Ponico. Enkrat so morale vse police biti porasle z macesni, ker se povsodi vidijo sledovi trhljih debel in korenin.

Krasen pogled je z Glave, majhne plánjice konec Polic. Odtod se ima menda najlepši pogled na Mangrtsko kopanjo. Ustavili smo se 20 minut. Pod seboj imaš širne sesutine pod Srednjo in Zadnjo Ponico,

pod njimi na levo zložne zelene pašnike Stare Planine, na desno gozdnote pašnike in temno smrečje pod pobočjem Velike Ponice, gozd V Povoji, ki prehaja v kóntasto strmo pobočje nad gornjim jezerom »V Sušah«. Med Povojem in Sušami je divji prodasti Bajsóv Graben. Sesutine pod Visoko proti Srednji Ponici se imenujejo Dinji Plazi, sesutine pod Policami »Plazi pod Policami«. Zadnja velikanska sesutina v kotu med Vevnico (2361 *m*) in Strugom (2265 *m*) so Jagnjični Prodi. Sestop s Polic je precej težko najti po drnastih in rušastih policah semintja, izpod Glave na desno doli. Steze ni nikjer vidne, ker je paša po Ponici pristopna le kozam in so te gozdarji že davno pregnali. Pod Plazmi gre pot čez gozd v Požganjici pod Staro Planino, potem čez Bohinjska Kópišča, kjer je dober studenec, v Kamenitnico (Kamnica vojaškega zemljevida je napačno), ves čas po vidni gozdni stezi, ob Bajsovem Grabnu in pod Sušami do Gornjega Jezera.

V Hotel Mangrt smo stopili ob 1. uri 30 minut popoldne.

Ime Ponica tolmačimo po obliki, in legi ter po izgovoru Ratečanov iz Póldnica (Mittagskogel). —

Tura na Visoko Ponico je jako zanimiva, nudi mnogovrstne in lepe poglede, pa se le malokrat izvaja. (Dalje prih.)

Nesreča na Skuti.

Z 2 slikama.

Jos. Kunaver.

Komaj je poteklo leto dni po nesreči na Stolu, že so zopet zahtevale naše planine novo žrtev. Dijak Janko Petrič je padel čez severno steno grebena med Rinko in Skuto in je obležal na mestu mrtev. V mladostnem navdušenju za naše lepe planine in za veleturistični šport je, precenivši svoje moči in svojo izkušnost, plačal pogum s svojim mladim, nadepolnim življenjem.

V petek, dne 25. julija t. l., se je napotil na Kamniške Planine. V Bistriški koči, kjer je bil vsled mnogih obiskov teh planin kakor doma, je pravil, da namerava preplezati greben, ki veže Rinko s Skuto. V soboto zjutraj se je napotil mimo Žagane Peči čez Gamzov Skret na Rinko. Zaradi goste megle je svoj namen opustil in je šel čez Kotličje na Kamniško Sedlo. Tam je prenočil.

Tudi tu je pravil o svoji nameravani turi; oskrbnica mu jo je resno odsvetovala; vedela je iz pripovedovanja turistov, ki so bili lani ta greben preplezali, da je skrajno nevaren in da je treba zanj izkušnosti in dobre opreme.

Nesrečni mladenič pa je zaupal svoji sreči in se je podal drugi dan z dijakoma Tominšekom in Hilbertom proti Skuti. Šli so skupaj čez Kotličce in Tursko Goro do Rinke; tu so se ločili. Petričeva spremljevalca sta šla po poti, ki je izpeljana pod Rinko čez Male Pode na Skuto, Petrič sam pa se je napotil proti grebenu med Rinko in Skuto. Domenili so se, da se dobe zopet na vrhu. Tominšek in Hilbert sta več časa opazovala Petriča pri plezanju; tudi govorili in klicali so si večkrat med seboj. Kar zaslišita od mesta, kjer je bil preje Petrič, grmenje padajočih skal in od tedaj ni bilo od Petriča nobenega glasu več. Klicala sta nato dolgo, toda ostalo je vse tiho. Nista vedela, da je Petrič že ležal v svojem ledenem grobu...

V zli slutnji, da se je zgodila nesreča, sta hitela na vrh Skute, kjer sta ga čakala in klicala nad eno uro. Ker ga ni bilo, sta šla na Grintavec in potem na Kokrsko Sedlo v nadi, da ga tam dobita, meneč, da je ubral pot čez Pode naravnost tja doli. Poizvedovala sta v Cojzovi koči, toda izvedela nista ničesar.

Hitela sta zdaj v Bistrico, kjer sta povedala svoje slutnje oskrbnici. Ta je Petriča tudi že pričakovala, ker ji je pri odhodu obljubil, da ji pride v nedeljo zjutraj pomagat streči. Čakali so ga do večera: a ker ga ni bilo, sta šla dijak Svetličič in Tominšek nazaj proti Žagani Peči, od todi pa po lovski poti na Kamniško Sedlo. Od tu sta se podala takoj proti Rinki, a sta se morala radi noči kmalu vrniti.

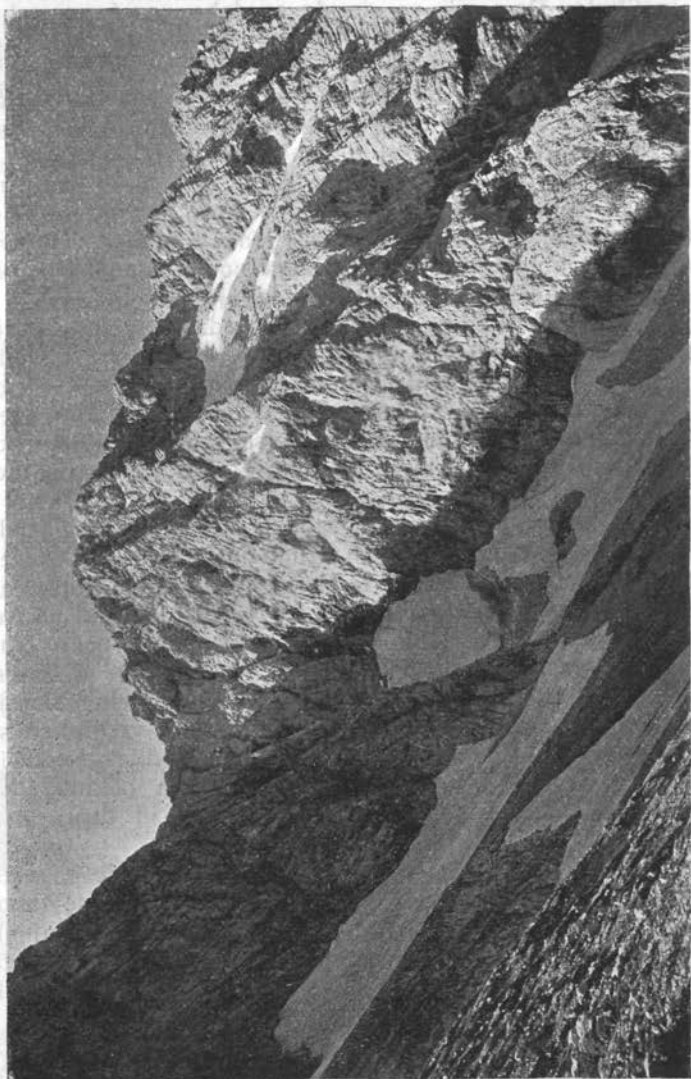
Ker sta bila prepričana, da se je zgodila nesreča, sta poslala po Windischgrätzove lovce. Ti so prišli drugo jutro. V družbi lovcev sta preiskala Svetličič in Tominšek teren na južni strani Rinke in Skute; toda našli niso nobenega sledu. Le Lovec Bas, ki je šel nekoliko po grebenu, je videl na severni steni Skute neko črno stvar, ki jo je imel za ponesrečenca. Petrič seveda to ni mogel biti, pač pa mogoče del njegove obleke. Ker ni imelo iskanje nobenega uspeha in je bilo poleg tega skrajno slabo vreme, so se vrnili na Kamniško Sedlo. Drugi dan, v torek, sta šla dijak Svetličič in lovec Žolgar čez Okrešelj na Savinjsko Sedlo in nekoliko na ledenik pod Skuto, a sta se vsled slabe opreme in utrujenosti tudi kmalu vrnila.

V torek je o nesreči izvedel moj tovariš Brinšek, ki je obvestil mene; v dogovoru z predsednikom dr. Tominšekom sva se takoj odločila, da zbereva rešilno ekspedicijo. Žal, da je bila večina najinih ožjih prijateljev na Dolenjskem pri raziskavanju jam, tako da sta so nama pridružila le A. Hrvat in pa Petričev ožji prijatelj, dijak Bizjak. Odpeljali smo se z večernim Kamniškim vlakom.

Med potjo iz Kamnika v Bistrico smo poizvedovali o nesreči. Pravili so nam ljudje, da »so ga že dobili,« in nekateri so celo vedeli povedati različne podrobnosti. Toda vse to, žal, ni bilo res.

Bilo je tiho in mirno vreme; skozi listje dreves so se prikazovale zvezde, ki so nam obetale lep dan. Sem pa tja so se pokazali v poltemi oni strmi velikani, v katerih naročju je ležalo truplo nesrečnega tovariša, njih oboževatelja, a zdaj njih žrtve.

Tiho, vsak v svoje misli zatopljen, smo korakali v Bistrico. Tu nas je že čakala oskrbnica Zofka s solzami v očeh. Pripovedovala nam je o zadnjem bivanju Petričevem v Bistrici in vedela

Fotogr. Jos. Kunaver.

1. Severna stena Skute. (2530 m).

(Dobro je vidna široka razpoka v snežišču, kjer so našli ponesrečenca).

se je spominjati skoro vsake besede, ki jo je zadnji večer govoril. Po kratkem počitku smo se odpravili na pot. Hodili smo hitro, tako da smo bili ob svitanju že na Kamn. Sedlu. Tudi tu se nismo dolgo mudili. Pokrepčavši se nekoliko, smo odrinili takoj prot

Begunjski Vrh

Rež

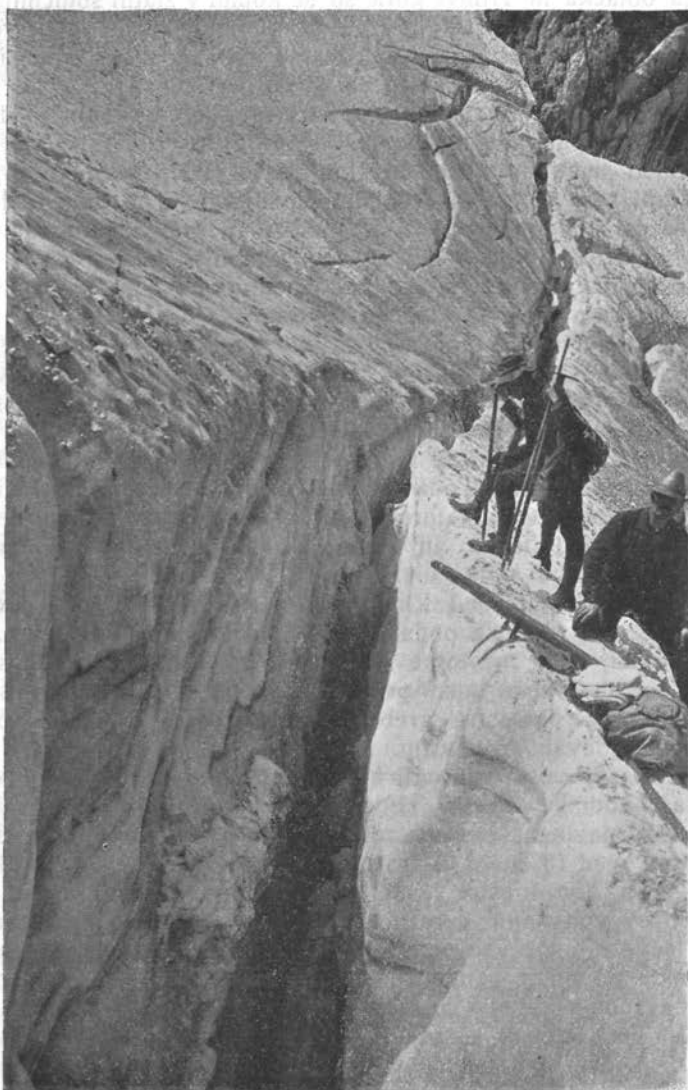
Kredarica

Triglav

Pogled s Kriških Podov na Krédarico (Triglav).

Fotogr. Jos. Kunaver.

Fotogr. Jos. Kunaver.

2. Razpoka s truplom ponesrečenca.

(Le noge so vidne.)

Okrešlju. Med tem je vzšlo solnce in bilo je eno onih juter, ki jih človek v življenju nikdar ne pozabi. Temno modro nebo je bilo brez vsakega oblčka in vrhovi gora so se kopali v zlatih solnčnih žarkih.

Na Okrešlju smo izvedeli, da še ni nikdo našel ponesrečenca, in da toraj šele nas čaka ta žalostna naloga. Vzeli smo iz koče dve rjuhi, nekaj vrvi, nosilnico in karbol za slučaj, da bi bil mrtvec že prišel trohneti. Oskrbnik Frischaufovega Doma nam je dal tudi svojega hlapca na razpolago. Bil je to 73 let star mož — in na prvi pogled se mi je zdelo, da nam bo bolj za napoto ko v pomoč. Toda varal sem se! Že na poti na Savinjsko Sedlo nam je dokazal, da je še pri popolni moči in da nam bo v prav izdatno oporo.

V poldrugi uri smo bili na vrhu Savinjskega Sedla. Tam smo dobili ekspedicijo z Jezerskega pod vodstvom g. dr. Čermáka, ki je zgolj na negotovo vest, da se je nekdo na Skuti ponesrečil, prihitel s svojimi vodniki na pomoč. Ti so bili čvrsti in spretni ljudje, pravi gorski sinovi. Od Savinjskega Sedla je krasen pogled na severno steno Skute. Pod njo na levi se nahaja ledenik, ki je bil v svojem srednjem delu precej razpokan (slika 1).

Najprej smo preiskali z daljnogledi steno, če bi zagledali kake sledove ponesrečenca. Toda iskanje ni imelo uspeha. Odločili smo se tedaj, da preiščemo najprej ledenik, to je razpoke sredi ledenika in pa one med ledom in steno; če tu ne najdemo ničesar, pa preiščemo steno.

Po kratki poti pod Rinko smo prišli na snežišče pod ledenikom, odkoder smo se podali takoj k ledeniškim razpokam. Hoja po ledeniku je bila mestoma zelo nerodna, ker je ta precej strm in čevlji na golem ledu niso prijemali. Treba je bilo tedaj stopinje sekati, deloma pa ostre grebene razpok jahati; zato smo prav počasi napredovali proti vrhu.

Imel sem ravno opraviti z nekim precej kočljivim mestom, ko se oglasi vodnik — ki je hodeč sredi ledenika došel do zadnje razpoke — da je našel ponesrečenca. Hiteli smo — kolikor se je pač dalo hiteti med 10 do 15 metrov globokimi razpokami in po gladkem ledu — na ono mesto. Nudil se nam je pretresljiv pogled. Kakih šest metrov pod nami, v razpoki, je tičalo truplo, od katerega so se videle le gole noge, vse polomljene, z razklanimi stopali in od vode, ki je tekla po njem, zgubanjeno kožo. Truplo je ležalo navpično z glavo navzdol in je bilo primrznjeno k ledeniku (slika 2.)

Ker smo vzeli k iskanju le najpotrebnejše s seboj in pustili vse drugo na sedlu, smo poslali vodnika po nosilnico in rjuhe; med tem pa smo si pripravljali pot po ledeniku navzdol. Izsekali smo si stopinje in pritrdili potrebne vrvi za oprijemanje. Ko se je vrnil vodnik z nosilnico, smo spustili onega starega moža po vrvi v razpoko, kjer je privezal drugo vrv za noge ponesrečenca. Štirje smo potem vlekli pri tej vrvi, toda truplo se ni ganilo. Moral ga je šele oni v razpoki odkopati. Pogled na truplo je bil strašen in bilo je treba močnih živcev. Bilo je skoraj golo, vse obranjeno. Zadnji del glave je bil popolnoma odtrgan, le na vratu je bilo še nekoliko las.

Truplo smo zavili v rjuhe in ga privezali na nosilnice, na te pa smo pritrdili vrvi za spuščanje po ledeniku navzdol. Preden smo pričeli s tem delom, so pobožni vodniki še molili molitve za mrtveca. Potem se je začelo spuščanje, ki je bilo preko razpok precej težavno. Na snegu pa je šlo gladko in brez nevarnosti. Pod snežiščem smo se nekoliko odpočili.

Nato so dvignili vodniki nosilnico in žalostni sprevoz se je pomikal po strmi poti do Žrela, kjer je bil zopet kratek odmor. Tu nas je čakal najtežji del pota. Navezati smo hoteli vodnika, ki sta nosila, in nosilnico; toda izjavila sta, da ne potrebujeta vrvi in da sta sigurnejša brez nje. Žrelo je kakih 60 metrov globok, izredno strm jarek, kjer se hodi le po železnih klinih, deloma pa po v skalo vsekanih stopinjah. Vsak napačen korak stane tu lahko življenje. Toda tudi tu so vrli vodniki dobro rešili svojo nalogo. Koliko spretnosti in poguma je treba za tako nalogo, bo vedel oni ceniti, ki je tudi že hodil.

Pod Žrelom je snežišče, pod katerim se loči pot k Češki Koči. Čez to snežišče smo zopet spustili truplo po vrveh, nakar smo dospeli na malo zelenico, kjer smo ovenčali nosilnico s slečem. Od tu nas je dovedla pot kmalu v dolino, kjer je peljala skozi gosto zarasle gozde in krasne pašnike. Na Jezerskem smo prenesli truplo v mrtvašnico.

Tu smo se poslovili od prijatelja, ki je tako ljubil gore, a je moral v njih pustiti svoje življenje! — —

Ta tragičen slučaj naj našega naraščaja ne oplaši; a služi mu naj v pouk, da naj si, preden si upa na slične ture, pridobi primerne izkušnosti in plezalno tehniko, in da naj hodi le dobro opremljen v gore!

Naše slike.

Dva pogleda s Križkih Podov. Že več let je pripravljalo Slovensko Planinsko Društvo napravo nove koče na Križu, na visokem skalnatem grebenu med Razorom, Stenarjem in Rogljico, ki jo bo prištevati najlepšim razglednim točkam Julijskih Alp. Druga neodloživa dela, kakor stavba Aljaževega Doma, povečanje Triglavskega Doma, nakup in poprava hotela Zlatoroga ob Bohinjskem Jezeru so nas zadrževala; a sedaj se najbrže v kratkem udeležiti stavba nove, v turistovskih krogih težko pričakovane koče, ki se bo po svoji legi skoro merila z našim divnim Triglavskim Domom na Kredarici. Toliko bolj bo čitatelje Planinskega Vestnika zanimal ta kraj in zato prinašamo danes dva posnetka iz neposredne bližine nove koče — s Križkih Podov:

a.) Pogled na Razor (2601 m). Tik ob Križu se dviguje iznad širne skalne planjave mogočni vrh; na strani proti Križu ga obdaja široko plazovje. Dolgi Plaz, ki je v zgornji legi skoro vse leto zasnežen in daje Razoru značilno pestro podobo. Globoko sedlo loči Razor od južne sosede, zelo strme Planje (2453 m). Od spodnjega dela Križkih Podov po kačunji med Razorom in Planjo vodi

sedanja dobro zavarovana pot na Razor. Bližja je še zveza s Križa preko Dolgega Plazu, ki se bo pa morala svoj čas še izboljšati. Smer obeh pristopov se da na sliki dobro zasledovati.

b.) **Pogled na Kredarico (Triglav).** Od nikoder ni pogled na Triglav tako lep, kakor s Križkih Podov. Preko globokih Vrat gledamo na silno, čez 1000 m visoko, napično severno Triglavsko steno; opazujemo drzni pristop z doline po poti čez Prag ali po Tominšekovi poti in potem skozi ozka skalnata vrata pod Begunjskim Vrhom na razsežna snežišča, ki obdajajo Triglav na severovzhodni strani, in občudujemo bliščeči se Triglavski ledenik, ki nad njim kraljuje priljubljena nam Kredarica (2541 m); dobro razločujemo na njenem grebenu proti Triglavu ponosni Triglavski Dom. Najlepši prizor nam pa nudi seveda vitki stožec Triglava (2863 m), ki ga pa današnja slika ni mogla več povzeti. — Pogled, ki ga tukaj vidimo, ne zaostaja za nobeno sliko iz Tirolskih ali Švicarskih Alp.

T.

Obzor.

Razpis nagrade. — Tržaška podružnica S. P. D. razpisuje nagrado 50 kron za najlepši lepak za III. veliki planinski ples v Trstu. — Lepak ima obsegati 3 barve in mora biti izdelan v velikosti 180 × 80. — Osnutke, ki so po sprejetju last Tržaške podružnice S. P. D., je poslati najkasneje do dne 15. novembra 1913 na naslov: Tržaška podružnica »Slov. Plan. Društva« v Trstu, ulica Torre bianca, št. 41, I. nad.

III. veliki planinski ples v Trstu. Po daljši dobi 3 let se bode vršil dne 31. januarja 1914. v Trstu III. veliki planinski ples. V ta namen so se že osnovali razni pododbori, ki nam jamčijo, da bode ta ples ena največjih in najkрасnejših Tržaških narodnih prireditev.

Za potovalce v Bosno in Hercegovino. V Sarajevu se je ustanovil konsorcij, ki bo v posebni potovalni pisarni dajal navodila in nasvete potnikom in družbam, namenjenim v Bosno in Hercegovino, v Dalmacijo ali sploh na Balkan. Še pred otvoritvijo pisarne daje bodoči predsednik, ravnatelj v p. Julij Pojman (Baden pri Dunaju, Strasserngasse 15), na vsa tozadevna vprašanja, informacije in je že zdaj pripravljen prevzeti prireditev vsakovrstnih potovanj v omenjene dežele.

Društveni vestnik.

Umrli člani. — Umril je g. profesor Franc Robič, deželni odbornik Štaj., deželni in bivši državni poslanec, ki je bil od dneva ustanovitve Podravske podružnice njen ustanovni član. Rodila ga je Pohorska zemlja in ona je dala svojemu zvestemu sinu hladen grob. Počivaj sladko! — Radovljiška podružnica je izgubila vnetega člana. g. Huth Alojzija, c. kr. finančnega komisarja v Radovljici. Bil je s srcem in dušo planinec v pravem pomenu besede.

Darila v prihodnji številki.

Savinjska podružnica. Občni zbor. — Njen 20. občni zbor se je vršil dne 26. julija 1913 ob 9. uri zvečer v gostilni Narodnega Doma v Celju. Načelnik, g. Fr. Kocbek, konstatuje sklepčnost, pozdravi v mnogem številu zbrane Celjske člane ter opraviči zakasneli občni zbor. Nato prevzame predsedstvo načelnikov namestnik, g. dr. Jos. Vrečko, ter da besedo načelniku, ki prečita sledeče tajnikovo poročilo:

»Podružnica je l. 1912 štela 174 članov, (1 častni član, 25 ustanovnikov in 158 rednih članov). Nanovo je pristopilo 24 članov, izstopila sta 2 člana in umrli so: dr. Alojzij Brenčič, odvetnik v Celju; Karel Druškovič, trgovec na Ljubnem; Dr. Arpad Pečič, lekarnar v Zagrebu, in Josip Rotner, c. kr. sodni svetnik v p. v Mariboru. Ohranimo jih v hvaležnem spominu! A. Aškerc, slavni pesnik, je bil tudi član naše podružnice.

Podružnica je dobila tudi lani podpore od raznih korporacij in denarnih zavodov. V prvi vrsti nam je hvaležno omeniti »Južno-štajersko hranilnico« v Celju, ki je dala 500 K podpore, okrajni zastop Gornji Grad 100 K; posojilnice: v Celju 50 K, v Žalcu 50 K in v Šmarju 20 K. Klub naprednih akademikov v Celju je daroval 30 K. — Najsrčnejša zahvala vsem darovalcem! — Opaža pa se, da so nekatere posojilnice svoje nekdanje podpore znižale, druge pa popolnoma ustavile. Mislimo, da je to v zvezi s stanjem denarnega trga, ne pa morebiti ohlajenost proti naši podružnici. Nujno bi bilo želeti, da bi se podpore od posojilnic podružnici zvišale; kajti podružnica je z narodnega, narodno-gospodarskega in kulturnega stališča velike važnosti ter ni kakšno »društvo kobacarjev«, kakor še marsikdo misli. — Nova pravila je c. kr. namestnija z odlokom z dne 3 avgusta 1912, št. 8/1728-3 potrdila. — Dijaških legitimacij je dobilo 51 dijakov, večinoma iz Celjske gimnazije.

Oglejmo si sedaj delovanje podružnice, ki se razteza na planinske koče, pota in raznoterosti.

Podružnica ima 7 koč. Največ skrbi ima s »Frischaufovim Domom« na Okrešlju, ki ga je oskrboval Fortunat Herle iz Solčave v popolno zadovoljnost. V spominski knjigi je vpisanih 476 turistov, od katerih je bilo 331 Slovencev, 117 Nemcev, 21 Čehov, 4 Hrvati in 1 Italijan. Za oskrbo provijanta moramo pohvaliti g. Antona in Henrika Herleta v Solčavi. — Inventar koč se je zopet pomnožil za razne stvari, ravnotako tudi knjižnica, za katero je daroval gosp. dr. Švigelj krasno in drago zbirko planinskih knjig. Srčna mu hvala! Morda najde mnogo posnemovalcev! — Za vodovod, ki bode enkrat potreben iz cevi, je napravil naš član g. inženir Fr. Fischer načrt in stroškovnik. Nasad planinskih cvetic se je pomnožil. Imena je določil načelnik, tablice z napisi pa je lično izdelal član g. Gosak. — »Frischaufov Dom« je načelnik večkrat nadzoroval in ga našel vselej v najlepšem redu.

Kocbekova Koča pod Ojstrico je imela 136 obiskovalcev; med temi je bilo 118 Slovencev, 17 Nemcev, 1 Čeh, 2 Hrvata. — Kočo je oskrbovala Marija Erjavc iz Luč od 15. julija do 8. septembra v občo zadovoljnost. — Za bodoči »Kocbekov Dom« se je prostor planiral in pot od Sedlice popravil.

Gornjegrajsko Kočo je obiskalo 139 oseb, med njimi 124 Slovencev in 15 Nemcev. Meseca avgusta in septembra je v koči stanovalo vojaštvo, in sicer 4 častniki in 20 vojakov; ostalih 50 vojakov pa poleg koč. Pripravljali so strelišče, na katerem sta streljala 3. in 26. domobranski polk. Vojaki so pri koči napravili dve mizi in 4 klopi, deske je dala podružnica na razpologo.

Častniki so bili s kočo prav zadovoljni. Za izkazano uslugo je dobil na naslov podružnice njen načelnik pismeno zahvalo od poveljstva c. in kr. 3. kora in c. kr. domobrancev v Gradcu z dne 2. oktobra 1912, št. 2580 potom namestništva ter je c. kr. namestnik podružnici še posebej izrekel priznanje. Sicer vojaška nastanitev ovira turistiko, vendar je podružnica pokazala s tem svojo naklonjenost do vojaštva. — Po odhodu vojaštva pa je imela koča neprijeten obisk. Trije pobi od Ksaverija so vlomili v kočo, pobili okna, razbili posodo in onesnažili inventar. Pri sodnji so bili kaznovani. Vendar je imela podružnica precej škode. — Kočo je večkrat nadzoroval načelnik.

Mozirska Koča je imela 129 obiskovalcev, in sicer 119 Slovencev in 10 Nemcev. Za povečanje te kočje je marljivo nabirala prostovoljne doneske gospa Angela Goričar, za kar ji izrekamo srčno zahvalo.

Hausenbichlerjevo Kočo na Mrzlici je oskrboval Celjski odsek, za kar si je stekel posebno zahvalo gospod dr. Milko Hrašovec. Kočo je posetilo 175 oseb.

Koča na Raduhi je vse premalo znana, čeprav ima krasno lego. Obiskalo jo je samo 7 oseb. —

Omeniti je še posebej, da v neoskrbovanih kočah izginja inventar; ne samo da se pobije razna posoda, ampak tudi pokradejo ga. Nekateri obiskovalci — seveda nečlani in neturisti — pa imajo grdo razvado, da pri odhodu iz kočje puste zamazano in nepomito posodo, ki se na ta način pokvari, pozneje došlim turistom pa se gabi snaženje. —

Drugo važno delovanje podružnice se razteza na pota.

Kakor vsako leto, so se tudi lani osnažila pota na Ojstrico, na Kamniško Sedlo, skozi Turski Žleb in skozi Iglo. Nova varijanta pota na Kamniško Sedlo, ki vodi pod Tursko goro, se je popolnoma dokončala; z isto je hoja na Sedlo mnogo olajšana.

Nekaj potov se je popravilo, zlasti oni od slapa pod Rinko na Okrešelj, poti pri Mozirski Koči ter pot na Savinjsko Sedlo.

Tudi del pota, ki vodi od postajališča. Paška Vas v Mozirje in ki je bil zelo močviren, se je nasul. Ta pot se mnogo bolj rabi, kakor oni iz Rečice na Paki. Delo oskrbuje gosp. M. Šuster v Mozirju, za kar mu gre posebna zahvala!

Na razpotjih se je postavilo več novih tabel. Več markacij se je popravilo, in sicer na sledečih potih: 1 Gornji Grad - Sv. Florijan - Gornjegrajska Koča; 2. Gornjegrajska Koča - Ščavnica - Bočna; 3. Črsek - Bela Peč - Črna; 4. Ljubno - Hlipovec - Črna. Tudi Celjski odsek je deloval na tem polju, ali markacije meni niso znane. O tem nam bo poročal vrli vodja Celjskega odseka, gospod dr. Milko Hrašovec.

Podružnica ima v Gornjem Gradu knjižnico, ki se izpopolnjujejo s planinskimi časniki in slikami.

Radi knjižnice je načelnik član Ö. T. K.; St. G. V.; D. u. ö. Alpenvereina; Češka podružnica nam je zopet zastoj pošiljala svoj lepi »Alpský Věstník«, »Klub českých turistů« v Pragi pa »Časopis turistů«. — Podružnica je član »Deželne zveze« v Gradcu z 20 K letno. Deželna zveza je izdala pod uredništvom Josipa Růkla knjigo »Steierisches Verkehrsbuch«; za njo je poslala podružnica več slik, načelnik pa je spisal ves tekst za Gornjegrajski okraj; vzeli smo tudi inserat za »Frischaufov Dom« za 30 K.

Glede občil se še vedno nahajamo v stari mizeriji. Cesta iz Solčave v Logarsko Dolino se ne more graditi, ker deželni zbor še ni dovolil svojega prispevka. Lani se je vršil komisionalni ogled projektovanih cestnih prog iz Logarske Doline na Koroško. Podružnico je zastopal naš blagajnik, gospod Fr. Podbrežnik, ter se je izjavil za varianto čez Pavličev Vrh, ker je prvič mnogo cenejša, drugič pa pride po Beli na državno cesto, s čimer so turisti bližje Bele in Jezerskega. Nemci iz Železne Kaplje pa delajo na vse pretege za varianto čez Pastirkov Vrh, za katero se je izrekla tudi Celjska sekcija D. u. ö. A.

Brzjav iz Ljubnega v Solčavo je letos odklonjen. Ko so dolga pogajanja med okrajnim odborom in občinami radi prispevkov bila srečno končana, mislilo se je, da bo brzjav kmalu napravljen. Letos pa je zahtevalo ministrstvo še 1100 K garancije za oddane brzjavke.

Tudi poštna avtomobilna vožnja iz Rečice na Paki v Solčavo se še ni mogla doseči. To akcijo je vodil gospod dr. Jos. Vrečko, ki je osebno posredoval pri c. kr. poštнем ravnateljstvu ter imel obširno dopisovanje z »Deželno zvezo« in raznimi vplivnimi osebami. Upajmo, da se stvar reši z vožnjo zasebnih avtomobilov.

Slovesnih otvoritev »Doma na Vršiču« in »Planinske« na Pohorju se ni mogel nikdo osebno udeležiti; poslali smo pismene pozdrave.

Za »Frischaufov Dom« smo dobivali v mesecih julij, avgust in september »Slovenski Narod« in »Slovenca« zastoj. Hvala upravnistvom obeh listov!

Naša prošnja za podporo je bila s posredovanjem poslancev pri ministrstvu za javna dela uspešno rešena; podružnica dobi 1000 K, ki so se ji rezervirali za leto 1913. radi tega, ker se mora omejiti ali razdeliti delokrog za našo podružnico in Celjsko sekcijo D. u. ö. Alpenver. O teh pogajanjih poročam tajno.

Končno omenjam, da sem podal poročilo le v glavnih potezah po suhih dejstvih, brez običajnih fraz.

Potem poroča v imenu Celjskega odseka podružnice g. dr. Milko Hrašovec o njegovem delovanju. V Celju ima podružnica 52 članov. V letu 1912 in 1913 je priredil odsek iz Celja 16 izletov na razne hribe; izletov se je udeležilo 274 oseb, tedaj povprečno 17 oseb na eden izlet. Stem se je zanimanje za turistiko zelo povzdignilo. Odsek je markiral sledeča pota: 1. Griže-Mrzlica; 2. Št. Pavel-Mrzlica; 3. Paka-Kozjak; 4. Gornji Dolič-Kozjak; 5. Rečica na Paki-Gora Oljka; 6. Polzela-Gora Oljka; 7. Šoštanj-Gora Oljka. — Odsek oskrbuje tudi Hausenbichlerjevo Kočo na Mrzlici, ki je imela l. 1912 216 obiskovalcev, med temi 38 članov S. P. D. : 197 Slovencev, 4 Hrvate in 14 Nemcev. Nujna potreba je radi snažnosti, da se pri koči napravi cisterna. —

V imenu računskih preglednikov poda načelnik blagajnikovo poročilo. Podružnica je imela 4624 K 26 v dohodkov, 4420 K 80 v izdatkov, torej 255 K 26 v ostanka. Čisto premoženje znaša 19.345 K.

Na predlog gospoda dra. E. Kalana se izreče načelniku za neumorno delovanje zahvala.

Pri slučajnostih poroča zaupno in tajno načelnik o pogajanjih, ki so se pod intervencijo vlade vršila s Celjsko sekcijo D. u. Ö. A. Va. Po živahni debati so se v tem oziru dala navodila odboru za nadaljnje postopanje. Razgovarjalo se je tudi o tem, kako bi se dohodki podružnici povišali.

Na predlog odbora se sklene, da se mala obednica v Frischaufovem Domu imenuje Štifterjeva soba, na čast prof. Štifterju, ki je, rojen Solčavan, letos umrl v Kalugi na Ruskem. —

Ob 11. uri zaključil načelnik občni zbor, zahvaljujoč se članom na obilni udeležbi in še konečno toplo priporočujoč Badiurovo knjigo: »Na Triglav«.

Cerkljanska podružnica S. P. D. naznanja, da bo oskrbovala svojo kočo na Poreznu (1632 m) ob nedeljah tudi izven sezone, ob ugodnem vremenu do konca oktobra.

Novi člani. — Osrednjega društva: Gg. Grabietz Franz, fotograf, Gruška S. trg., ing. Heller Vaclav, Kauschegg Karl, veleposestnik, Zajc Josip, trg. sotrudnik, ing. Ballon Robert, deželni stavbeni adjunkt, Reisner Josip, c. kr. profesor, Kurent Josip, c. kr. višji poštni kontrolor, vsi v Ljubljani; Logar Janez, učitelj v p. v Celju, Rus Mara, učiteljica v Brešah; Trost Rudolf, stud. iur. v Gorici; Lenarčič St., trg. akad. v Novi Vasi; dr. Romih Tomaž, šolski ravnatelj v Krškem.

Ajdovske podružnice: G. Mrmolja Fran, nadučitelj v Dobravljah.

Cerkljanske podružnice: g. Eržen Ivan, župan v Cerknem.

Kamniške podružnice: Gg. Šerak Vinko, posestnik in trgovec, Smole Franc, c. kr. sodni kancelist, oba v Trebnjem.

Koroške podružnice: g. Cizelj Anton, stud. med. na Dunaju.

Kranjskogorske podružnice: gdč. Jalen Tinica, hotelirja in župana hči v Ratečah; dr. Pirjevec Karol, c. kr. profesor v Gorici.

Podravske podružnice: Gg. Štepec Vekoslav, odv. uradnik, Lemež M. R., cand. iur., oba v Slov. Bistrici; dr. Verstovšek Karol, c. kr. prof., dež. odbornik, državni in deželni poslanec v Mariboru.

Radovljiske podružnice: Gg. Škapin Karol, odvetniški kandidat, Dostal Pavel, tajnik posojilnice, oba v Radovljici; Mencinger Ivan, posestnik iz Broda; Štros Anton, posestnik, Budkovič Gašper, posestnik in trgovec, oba v Boh. Bistrici; Trnka Stepan, hotelir na Bledu; Stroj Anton, tovarnar iz Zapuž; Šolar Franc, posestnik in gostilničar v Kropi.

Savinjske podružnice: Gg. Kelec Ivan, oficial državne železnice v Ljubljani; Hojs Fran, asis. Južne železnice v Štorah; Vilim Čmelik, kr. žup. šumarski nadzornik v Zagrebu.

Tržaške podružnice: Gdč. Baran Mara, Bunc Štefanija, Gantar Anica, Hartman Amalka, Heren Marija, Hočevnar Pavla, Kmet Marija, Rohrmann Milena, Rozman Erna, Trdina Jožica, Zamejc Ema, učiteljice, Meršek Rado, učitelj, Šonc Viktor, ravnatelj Glasbene Matice, Kokalj Ivan, c. kr. car. preglednik v p., dr. Jan Jurij, odvetniški kandidat, Malis Fran, krojaški mojster, Turk Anton, trgovec, dr. Dinko Irgolič, c. kr. avskultant, Janko Kuhar, c. kr. finančni svetnik, vsi v Trstu; Radoslav Stebotnjak, trgovec v Lokvi.

Vsebina: Janez Koprivnik: Pohorje. (Str. 157.). — Janko Mlakar: Iz Zillertalskih Alp. (Str. 161.). — Dr. H. Tuma: Mangrška skupina. (Str. 165.). — Jos. Kunaver: Nesreča na Skuti. (Str. 137.). — Naše slike: Na prilogi: Pogled s Kriških Podov na Razór, Pogled s Kriških Podov na Kredarico (Triglav), v tekstu: Severna stena Skute. (Str. 172.), Razpoka s truplom ponesrečenca Petriča. (Str. 173.). — Obzor: Razpis nagrade, III. veliki planinski ples v Trstu, Za potovalce v Bosno in Hercegovino. (Str. 176.). — Društveni vestnik: Umrla člana. (Str. 176.), Občni zbor Savinjske podružnice. (Str. 176.), Novi člani, Cerkljanska podružnica S. P. D. (Str. 180.).